
Дроздова Людмила Володимирівна,
аспірантка Харківського національного університету внутрішніх справ

ЗМІСТ ПОНЯТТЯ ТА ОСНОВНІ ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ВИВЧЕННЯ БРЕХЛИВОСТІ

На основі аналізу соціально-психологічних аспектів брехливості особистості, висвітлених у працях вітчизняних та зарубіжних учених, встановлено, що, зважаючи на багатоаспектність та багатовимірність даного поняття, воно потребує ґрунтовного й детального вивчення. Провідною теорією

формування і розвитку брехливості вважається прагматична теорія комунікації П. Грайса.

В науці класифіковано види і форми брехливості, як-то: спотворення реальної інформації, її замовчування чи приховування; правдиве інформування як обман; особлива брехливість (йдеться про випадки, коли людина вдається до брехні підсвідомо, не розуміючи навіщо і чому).

А.К. Акіменко встановлено, що брехливість має емоційно-сміслову навантаженість та значення для людини, може бути атрибутом її соціальної адаптації та життєдіяльності і цілому. Втім, як явище, брехня не завжди однозначно сприймається в соціально-психологічному просторі [1].

Так, більшість осіб виправдовує свою брехливість тим, що, мовляв, краще приховати неприємну, негативну, небажану інформацію, аби вберегти іншу людину від переживань, страждань, розчарувань тощо. Брехня у громадській думці, й у свідомості більшості осіб сприймається як негативне соціально-психологічне явище.

Брехливість давно відоме і широко поширене явище. П.В. Алексєєв і О.В. Панін відзначають, що брехня закорінена в повсякденному і соціальному житті, є всюди, де взаємодіють люди [2].

У «Тлумачному словнику» С.І. Ожегова поняття «брехливий» має два значення: по-перше, їм позначаються схильність до брехні і обману, що є характеристикою людини, його характеру; по-друге, цей вислів брехні, обману, нещирості [3].

Таким чином, брехливість – це особливість особистості, яка виражається в схильності до брехні або обману. У сучасній літературі немає єдиного уявлення про сутність категорії «брехня».

Аналіз причин появи і прояву брехні у дорослих в теоріях різних авторів дозволив І.О. Церковній виділити три напрямки вивчення цього питання:

- брехливість як моральна категорія;
- брехливість як результат соціальних відносин;

– брехливість в зв'язку з іншими особистісними якостями [4].

У першому напрямку **«брехливість як моральна категорія»**, можна відзначити наступні основні причини брехні:

- з ввічливості для підтримки відносин в суспільстві (Д. Дубровський, Н. Любимова, М. Льюїс, К. Мелітан);
- з метою одержання вигоди для самого себе (Д. Дубровський, Н. Любимова, Д. Шимановський);
- брехня для уникнення покарання (К. Мелітан, М. Льюїс, Н. Любимова).

У другому напрямку **«брехливість як результат соціальних відносин»** розглядаються наступні причини брехливості:

- брехня як засіб уникнення покарання, отримання вигоди (А. Давидов, Е. Давидова, Ю. Щербатих, О. Фрай);
- присутність егоїстичної мотивації брехні (Р. Соломон, О. Фрай);
- бажання маніпулювати іншими, отримати перевагу (Ю. Щербатих).

У третьому напрямку **«брехливість у взаємозв'язку з іншими особистісними якостями»** виділяються наступні причини брехні:

- мотивація оцінок: нагороди і покарання (С. Саймон, К. Снайдер);
- спотворення інформації, для того, щоб не опинитися в незручному становищі (С. Симоненко, Ж. Дюпре, О. Ліпманн, Р. Баумейстер);
- приховування почуттів, їх перебільшення, або применшення (П. Екман).

Так, П. Екман зазначає, що брехня природна і може бути віднесена до всіх сфер людської діяльності.

Незважаючи на різні погляди на брехливість, причини її появи у більшості концепцій схожі, перш за все, взаємозв'язком ситуації брехні з поведінкою особистості.

У сучасному суспільстві брехливість все частіше сприймається людьми як цілком нормальне і природне явище [В.В. Знаков, 1999].

Отже, брехливість – це тенденція особистості до порушення принципів конструктивного спілкування, за допомогою маніпуляції інформацією. Основні

ознаки брехливості суб'єкта – внутрішня готовність свідомо маніпулювати в процесі спілкування і конкретні способи інформаційної маніпуляції.

Список бібліографічних посилань

1. Акименко А.К. Взаимосвязь представлений о лжи и стратегий поведения в системе социально-психологической адаптации личности: дис. ...канд. психол. наук: 19.00.05. Саратов, 2008. 217 с.
2. Алексеев П.В., Панин А.В. Философия: учебник. М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2003. 608 с
3. Ожегов С.И., Шведова Н.Ю. Толковый словарь русского языка. М.: Азъ, 1999. 244 с.
4. Церковная И.А. Многомернофункциональное исследование лживости как индивидуально-психологической особенности личности: дис. ... канд. психол. наук: 19.00.01. Екатеринбург, 2006. 186 с.

Науковий керівник: *Євдокімова Олена Олександрівна, завідувач кафедри соціології та психології факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор психологічних наук, професор.*
